

KOL PERSKAITĖTE
ŠIĄ ANTRAŠTĘ,
VIEN 2021 M.

LIETUVOS
VALDŽIA IŠLEIDO
3658 eurus

Šio leidinio misija – parodyti Lietuvos viešųjų finansų padėtį: mokesčių ir išlaidų dydžius, valstybės skolas ir jos palūkanų našą.

Gyventojams svarbu ne tik žinoti, bet ir suprasti, iš ko susideda darbo vietos kaina, kaip ir kur yra panaudojami jų sumokami mokesčiai, kokie įsipareigojimai slegia valstybės pečius ir kaip tai atsiliepia jos gerovei. Tai padeda priimti labiau informuotus sprendimus ir dėl savo, ir dėl valstybės ateities.

Šiame leidinyje rasite informacijos ir apie gyventojų darbo pajamų apmokestinimą Baltijos jūros regione, darbo našumo ir atlyginimų augimą, valdžios sektoriaus išteklius ir jų panaudojimą.

Pagarbiai
Lietuvos laisvosios rinkos institutas

VMI ADMINISTRUOJAMI MOKESČIAI

Mokestinių pajamų per 2021 m. gauta 10,037 mlrd. eurų, t. y. 992 mln. eurų daugiau nei planuota. Bendras pagrindinių Valstybinės mokesčių inspekcijos (VMI) administruojamų mokesčių – gyventojų pajamų mokesčio, pelno mokesčio, pridėtinės vertės mokesčio bei akcizų (jų dalis bendroje pajamų struktūroje sudarė 76 proc.) pajamų surinkimo planas įvykdytas 111 proc.

**PRIDĖTINĖS
VERTĖS
MOKESTIS
(PVM)**

**GYVENTOJŲ
PAJAMŲ
MOKESTIS
(GPM)**

AKCIZAI

**PELNO
MOKESTIS**

**TRANSPORTO
PRIEMONIŲ
MOKESČIAI**

**ATSKAITYMAI
NUO PAJAMŲ
PAGAL
LR MIŠKŲ
ĮSTATYMĄ**

**ANGLIAVANDE-
NILIŲ IŠTEKLIŲ
MOKESTIS**

**ĮMOKOS Į
GARANTINĮ
FONDĄ**

**KONSULINIS
MOKESTIS**

**LOTERIJŲ
IR LOŠIMŲ
MOKESTIS**

**MOKESTIS
UŽ APLINKOS
TERŠIMĄ**

**MOKESTIS UŽ
VALSTYBĖS
TURTO
NAUDOJIMĄ
PATIKĖJIMO
TEISE**

**MOKESTIS UŽ
VALSTYBINIUS
GAMTOS
IŠTEKLIUS**

**NEKILNOJAMO-
JO TURTO (NT)
MOKESTIS**

**PAVELDIMO
TURTO
MOKESTIS**

**VALSTYBĖS
RINKLIAVA**

**ŽEMĖS
MOKESTIS**

**ŽYMINIS
MOKESTIS**

MOKESČIAI, SUMOKAMI NUO ATLYGINIMO

GYVENTOJŲ PAJAMŲ
MOKESTIS (GPM)

PRIVALOMOJO
SVEIKATOS
DRAUDIMO (PSD)
ĮMOKA

VALSTYBINIO
SOCIALINIO
DRAUDIMO
(„SODROS“) ĮMOKA

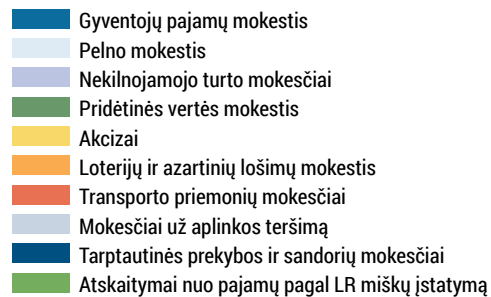
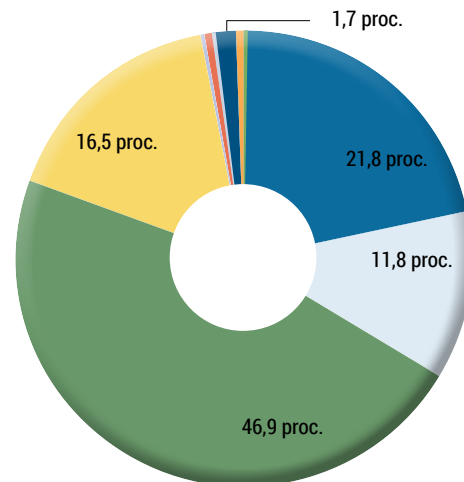

ĮMOKA Į GARANTINĮ
FONDĄ

ĮMOKA Į ILGALAIKIO
DARBO IŠMOKŲ
FONDĄ

KOKIŲ MOKESČIŲ SUDARO VALSTYBĖS BIUDŽETĄ?

Šaltinis – Finansų ministerija, 2021.

IŠ KO SUSIDEA DARBO VIETOS KAINA?

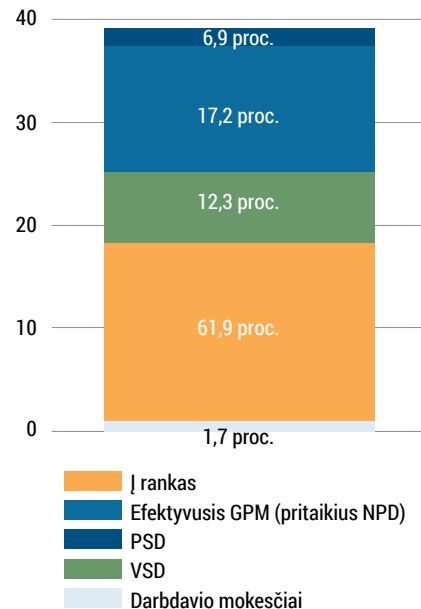
Vidutinis darbo užmokestis **1679** eurai
2021 m. IV ketv.

Darbo vietos kaina **1708,72** euro

Minimali mėnesinė alga 2021 m. **642** eurai

Darbo vietos kaina **652,95** euro

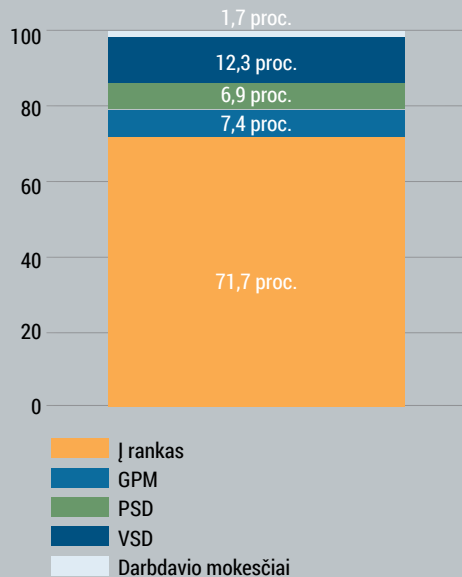
Darbo vietos kaina, kai uždirbamas vidutinis darbo užmokestis

2021 m. IV ketv. vidutinis atlyginimas bruto siekė 1679 eurų (darbo vietos kaina – 1708,72 euro). Jam buvo pritaikyti tokie efektyvieji mokesčių tarifai: GPM (17,2 proc.), „Sodros įmoka“ (12,3 proc.), PSD įmoka (6,9 proc.), darbdavio sumokami mokesčiai (1,7 proc.). Taigi, atlyginimas „į rankas“ sudarė 61,9 proc.

Šaltinis – Valstybinė mokesčių inspekcija, 2021.

DARBO VIETOS KAINA, KAI UŽDIRBAMA MINIMALI MĖNESINĖ ALGA

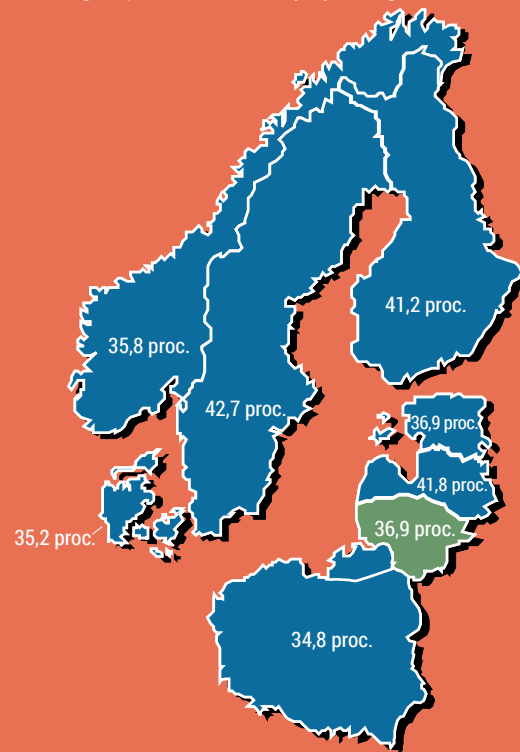

2021 m. minimalus mėnesinis atlyginimas (MMA) siekė 642 eurus, darbo vietos kaina – 653,36 eurus. GPM sudarė 7,4 proc., „Sodros“ įmoka – 12,3 proc., PSD – 6,9 proc., darbdavio sumokami mokesčiai – 1,7 proc. darbo vietos kainos. Mokesčių našta didėja didėjant atlyginimui – už MMA dirbančiam asmeniui į rankas lieka apie 72 proc. atlyginimo, o štai uždirbančiam VDU – tik 62 proc. atlyginimo.

Šaltinis – Finansų ministerija, 2021.

KAIP VIDUTINĖ ALGA APMOKESTINAMA BALTIJOS JŪROS REGIONE?

Vidutinės algos apmokestinimas Baltijos jūros regione 2020.

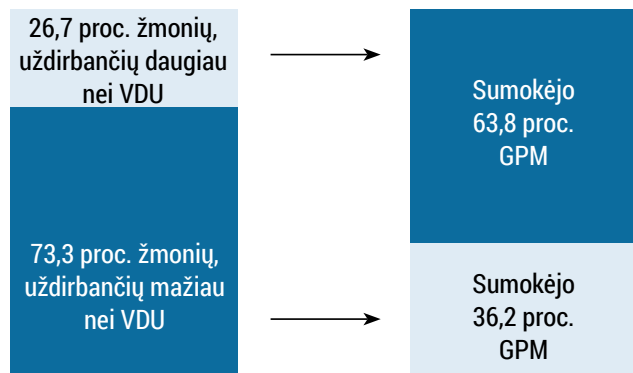

Mokesčių našta uždirbantiems vidutinį darbo užmokestį Lietuvoje siekia 36,9 proc. nuo darbo užmokesčio. Lietuvos dirbantieji yra apmokestinami labiau nei labiausiai išsivysčiusių pasaulio valstybių (EBPO) vidurkis (34,6 proc.)

Šaltinis – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, 2020.

GYVENTOJŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL SUMOKĖTĄ GPM

Su darbo santykiais susijusio gyventojų pajamų mokesčio duomenys, 2021 m.

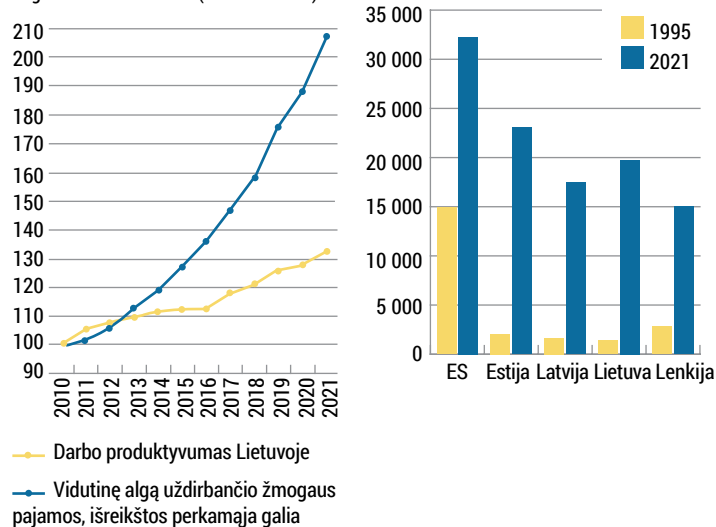

Šaltinis – Valstybinė mokesčių inspekcija, 2022.

ATLYGINIMAI AUGA GREIČIAU NEI DARBO NAŠUMAS

Produktyvumo (palyginamosiomis kainomis) ir vidutinę algą uždirbančio žmogaus pajamų augimas 2010–2021 m. (2010 m. = 100)

BVP vienam gyventojui, eurais

Tvaraus atlyginimų augimo veiksnys – darbo našumo augimas. Lietuvoje pastaruoju metu atlyginimai auga sparčiau nei darbo našumas, visuomenė senėja, trūksta kvalifikuotos darbo jėgos. Lietuvos konkurencingumas tampa iššūkiu. Šios problemos skatina kalbėti apie reiškinį, vadinamą vidutinių pajamų spąstais. Juos gali lemti vangus šalies perėjimas nuo žemos prie aukštos pridėtinės vertės prekių ir paslaugų kūrimo. Taip pat konkurencingumo kainomis tarptautinėje rinkoje praradimas, darbo kaštams išaugus iki vidutinių pajamų šalių lygio.

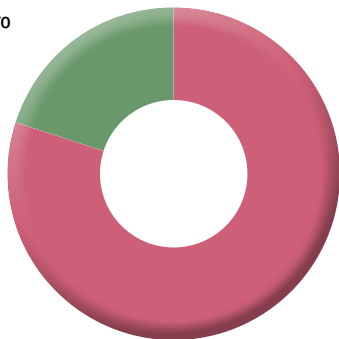
Šaltinis – Eurostat, 2021.

KOKIĄ KAI KURIŲ AKCIZINIŲ PREKIŲ KAINOS DALĮ SUDARO MOKESČIAI?

Akcizas sudaro 80 proc. cigarečių, 43 proc. benzino, 40 proc. vyno, 35 proc. alaus, 38 proc. kaitinamo tabako, 45 proc. el.cigarečių skysčio kainos.

Cigarečių kaina

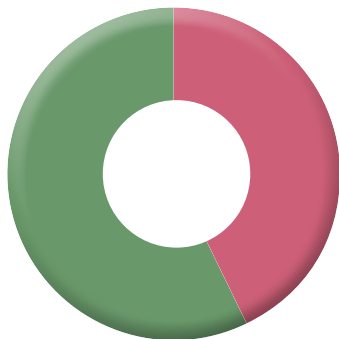
Cigaretės 3,95 euro

Mokesčiai 80 proc.

Benzino kaina

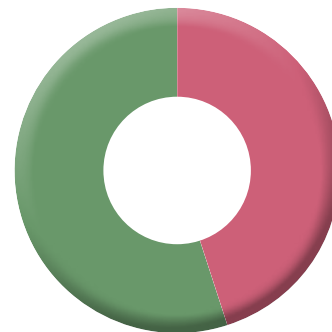
Benzinas 1,8 euro

Mokesčiai 43 proc.

El. cigarečių skysčio kaina

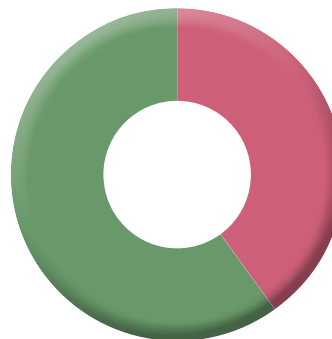
El. cigarečių skystis 5,5 euro

Mokesčiai 45 proc.

Vyno kaina

Vynas 6 eurai

Mokesčiai 40 proc.

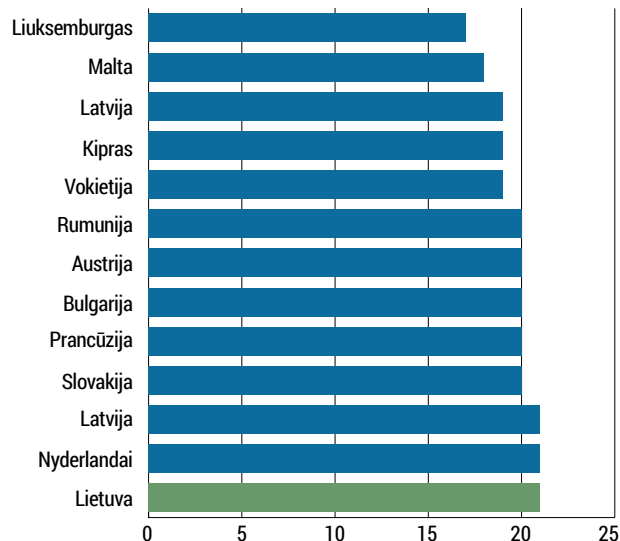
Pridėtinės vertės mokestis kartu su akcizu, sudaro didelę dalį šių prekių kainos. 2021 m. biudžeto pajamos iš akcizų siekė 1,657 mlrd. eurų. Tai sudarė net 16,5 proc. visų mokestinių pajamų.

Šaltinis – Eurostat, 2021.

PADIDINTAS IR NEATŠAUKTAS

PVM tarifas, proc.

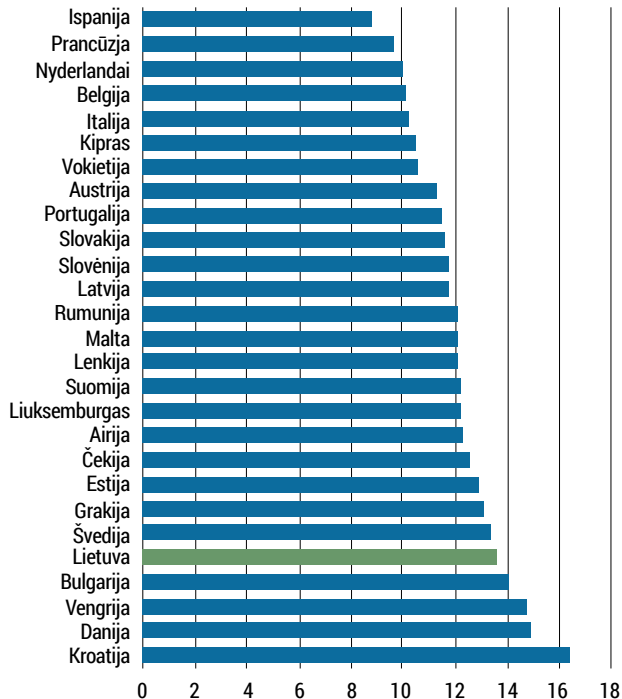

Lietuvoje taikomas PVM tarifas 2009 m. buvo padidintas nuo 18 proc. iki 21 proc. Tuomet buvo teigiama, kad tai yra „laikina priemonė, kuri leis Lietuvai išgyventi krizę“, tačiau padidintas mokestis galioja iki šiol. Mažesnis nei Lietuvoje standartinis PVM tarifas taikomas 10 ES šalių: Liuksemburge, Maltoje, Vokietijoje, Rumunijoje, Kipre, Bulgarijoje, Estijoje, Slovakijoje, Prancūzijoje, Austrijoje. PVM pajamos biudžete 2021 m. siekė 4,7 mlrd. eurų. Tai – 46,9 proc. visų mokesčių pajamų.

Šaltiniai: Oficiali ES interneto svetainė ir VMI, 2021.

PENKTAS DIDŽIAUSIAS ES

Efektyvusis PVM tarifas ES, proc.

Efektyvūs tarifai – tai, kiek procentų PVM tenka sumokėti vartotojams, perkantiems standartinę prekių krepšėlį, kuriame – ir lengvatiniiais tarifais apmokestintos prekės ir paslaugos.

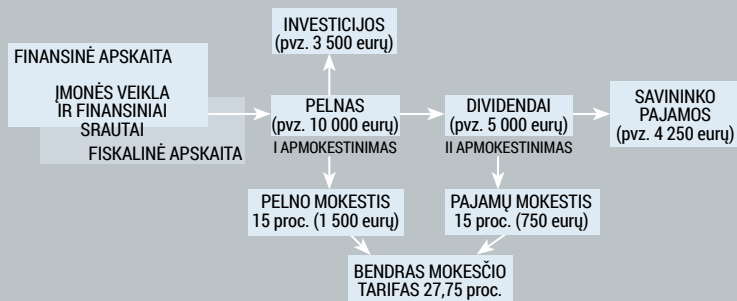
Šaltinis – Europos Komisija, 2020.

PELNO MOKESTIS

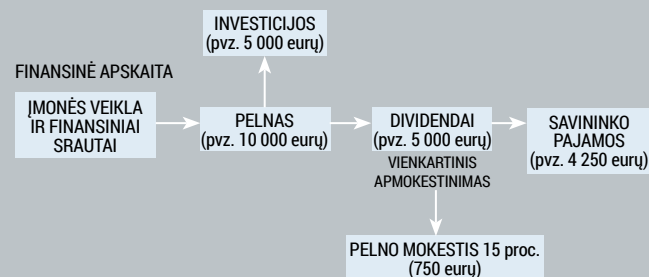
Pelno mokesčio 2021 m. buvo surinkta 1,183 mlrd. eurų. Tai sudarė 11,8 proc. visų mokesčių pajamų.

Pagal šiuo metu Lietuvoje galiojančią tvarką uždirbtas pelnas apmokestinamas du kartus – įmonės lygmeniu ir paskirstant jį dividendais. Dukart sumokamas 15 proc. mokestis reiškia, kad efektyvus pelno mokesčio tarifas siekia net 27,75 proc.

Dabartinė dvigubo pelno apmokestinimo sistema

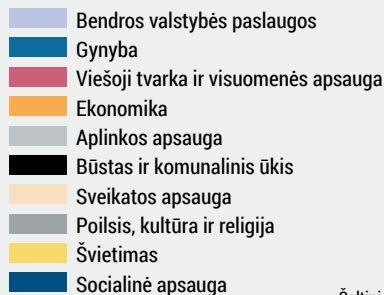
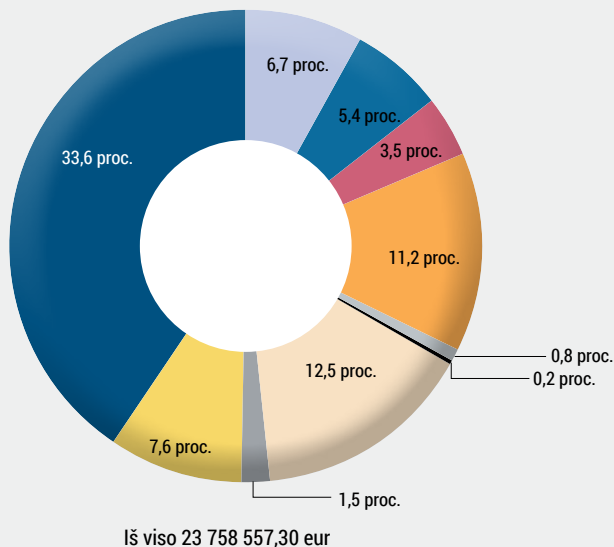
LLRI siūloma pelno apmokestinimo sistema

Šaltiniai: Oficiali ES interneto svetainė ir VMI, 2021.

KAM VALSTYBĖ IŠLEIDŽIA DAUGIAUSIAI?

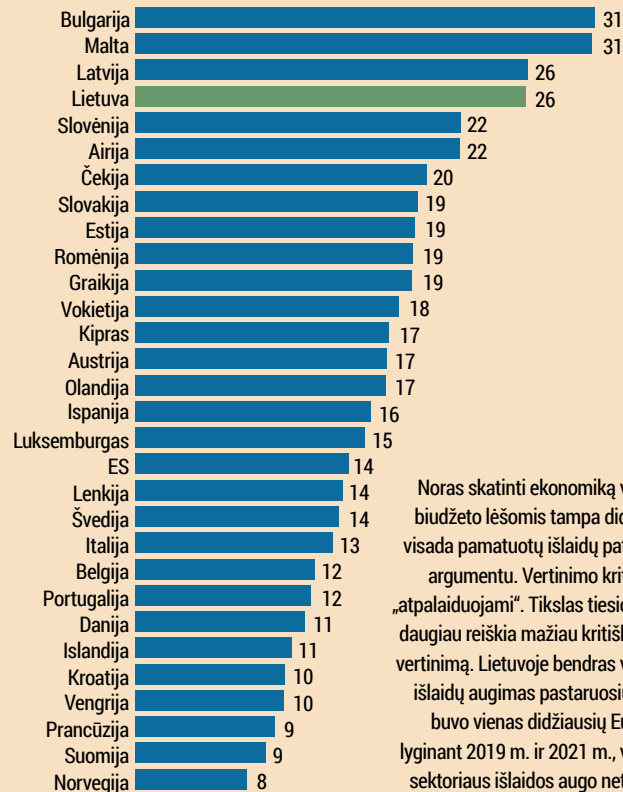
Faktinės valdžios sektoriaus išlaidos 2021, tūkst. eurų (su ES lėšom)

Šaltinis – Finansų ministerija, 2021.

BIUDŽETO IŠLAIDŲ AUGIMAS PANDEMIJOS METU

Bendrojo valstybės sektoriaus* išlaidų augimas, proc., 2019 m. lyginant su 2021 m.

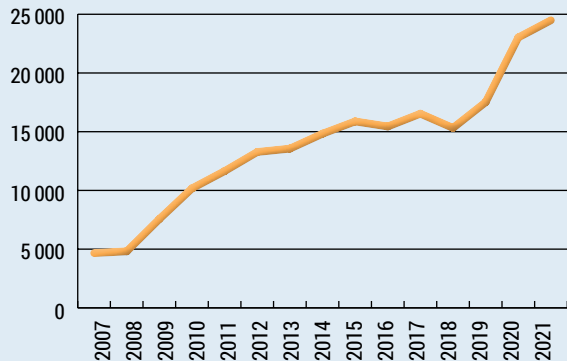
Noras skatinti ekonomiką valstybės biudžeto lėšomis tampa didelių ir ne visada pagrįstų išlaidų pateisinimo argumentu. Vertinimo kriterijai yra „atpalaiduojami“. Tikslas tiesiog išleisti daugiau reiškia mažiau kritišką išlaidų vertinimą. Lietuvoje bendras valstybės išlaidų augimas pastaruosius metus buvo vienas didžiausių Europoje ir lyginant 2019 m. ir 2021 m., valstybės sektoriaus išlaidos augo net 26 proc.

*Bendras valdžios sektorius apima valstybės, savivaldybių biudžetus ir socialinės apsaugos fondus

Šaltinis – Eurostat, 2021.

LIETUVOS VALSTYBĖS SKOLA

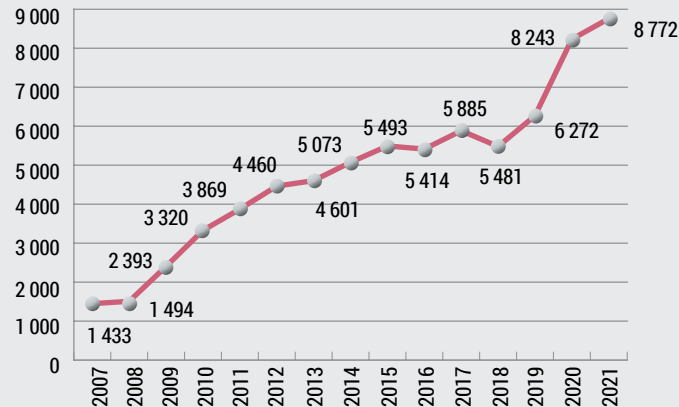
Valdžios sektoriaus skola, mln. eurų

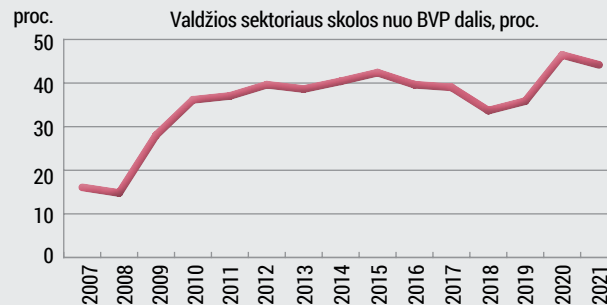
Prieš COVID-19 pandemiją, nepaisant ekonominio augimo, Lietuvos viešasis sektorius išleido daugiau, negu buvo surenkama pajamų. Prasidėjus COVID-19 pandemijai, valstybės skola dar labiau išaugo nei buvo planuota – 2021 m. pabaigoje pasiekė 24,5 mlrd. eurų. Valstybės skolos palūkanos 2021 m. sudarė 246,7 mln. eurų, vienam gyventojui palūkanų per metus teko 88 eurai. Palūkanoms sumokėti buvo išleista daugiau, nei, pavyzdžiui, finansuoti kultūrai.

KIEK VALSTYBĖS SKOLOS TENKA VIENAM GYVENTOJUI?

Valstybės skola vienam gyventojui, eurai

Valstybės skola vienam gyventojui vis labiau auga. Lietuvos skolos ir bendrojo vidaus produkto santykis lyginant 2019 m. ir 2021 m. paaugo 8,4 proc. BVP ir buvo 44,3 proc.

KAS LABIAUSIAI ĮSISKOLINĘ BALTIJOS ŠALYSE?

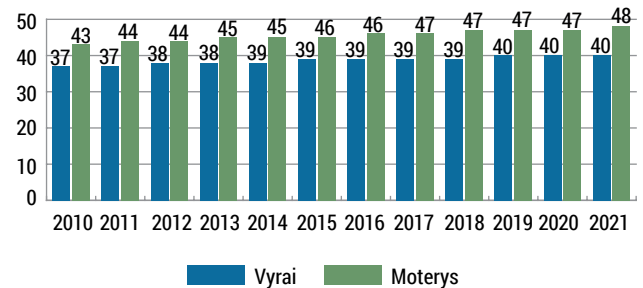
Valstybės skola vienam gyventojui Baltijos šalyse eurais, 2021.

Šaltinis – Eurostat, 2021.

DARBINGO AMŽIAUS ŽMONIŲ STABILIAI MAŽĖJA

Medianinis gyventojų amžius 2010–2021 m.

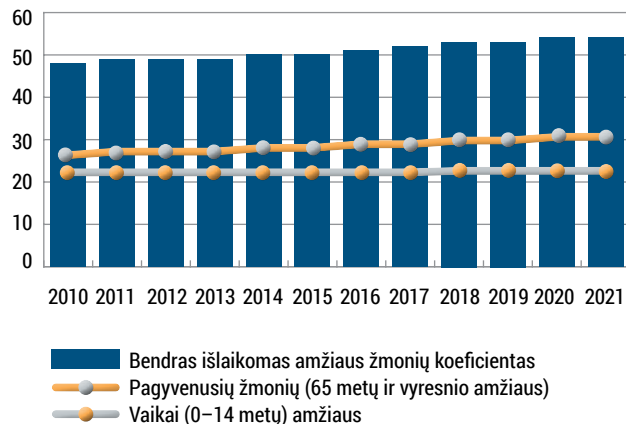

Šimtui 15–64 metų amžiaus gyventojų teko vaikų (0–14 metų amžiaus) ar pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus žmonių metų pradžioje)

Šaltinis – Statistikos departamentas, 2021.

DARBINGO AMŽIAUS ŽMONIŲ STABILIAI MAŽĖJA

Šimtui 15–64 m. žmonių tenkantis vaikų (iki 15 metų) ir pagyvenusių žmonių (65 metų ir vyresnio amžiaus) skaičius

Darbingo amžiaus žmonių Lietuvoje kiekvienais metais mažėja, o tai reiškia, kad jiems reikia „išlaikyti“ vis daugiau negalintių dirbti asmenų ir vis didesnę biudžeto dalis turės būti skiriama pensijoms bei socialinei apsaugai. Nors 2021 m. daugiau asmenų imigravo į Lietuvą nei emigravo, natūralus gyventojų prieaugis išlieka neigiamas, visuomenė vis dar sparčiai senėja. Šiuo metu vienam pensinio amžiaus gyventojui tenka 3,3 dirbančiojo, o po trisdešimties metų, prognozuojama, teks tik 1,7.

Šaltinis – Statistikos departamentas, 2021.

VALDŽIOS EFEKTYVUMAS AUGA, BET NEPAKANKAMAI

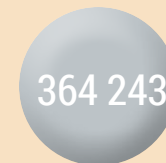
Valdžios efektyvumo įvertinimas (tarp ES šalių, 2020 m.)

Pagal 2020 m. duomenis, Lietuva užėmė tik 13 vietą iš 27 ES valstybių narių. Valdžios efektyvumo indeksas įvertina viešųjų paslaugų kokybę, nepriklausomumą nuo politinio spaudimo, teisėkūros kokybę. 100-ai gyventojų tenka 13 viešojo sektoriaus darbuotojų (2006 m. – 8).

Tarptautiniame valstybės tarnybos efektyvumo indekse, Lietuvos valstybės tarnautojų gebėjimai įvertinti 36 vieta iš 38 valstybių.

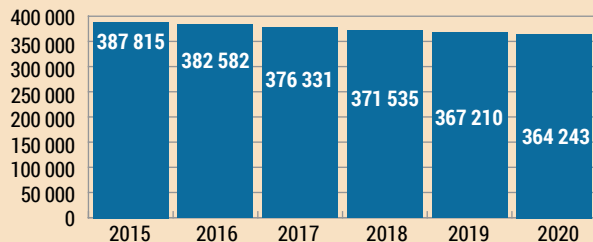

Viešojo sektoriaus darbuotojų skaičius, 2021 m.

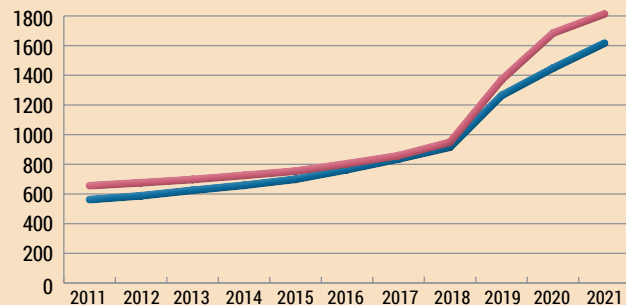
Šaltiniai: Pasaulio bankas, 2021, Tarptautinis valstybės tarnybos efektyvumo indeksas, 2019.

VIEŠOJO SEKTORIAUS DARBUOTOJŲ SKAIČIUS MAŽĖJA, ALGOS – AUGA

Viešojo sektoriaus darbuotojų skaičiaus kaita

Atlyginimų dydis viešajame ir privačiame sektoriuje, (eurais, mėnesinis)

— Atlyginimų dydis viešajame sektoriuje.

— Atlyginimų dydis privačiame sektoriuje.

Viešajame sektoriuje atlyginimai kyla greičiau bei yra didesni nei privačiame. 2021 m. skirtumas tarp sektorių pasiekė vidutiniškai daugiau nei 196 eurus.

Šaltinis – Statistikos departamentas, 2021.

„KETVIRTO KETVIRČIO SINDROMAS“

2021 m. asignavimų valdytojai daugiausia lėšų panaudojo paskutinį ketvirtį

Premijoms

80 proc.

Kvalifikacijai
tobulinti

56 proc.

Transportui

54 proc.

Reprezentacijai

51 proc.

Ekspertams

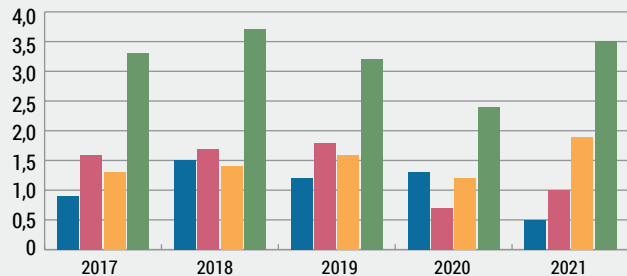
50 proc.

Komandiruotėms

42 proc.

Faktinis išlaidų reprezentacijai ir pasiskirstymas ketvirčiais, mln. eurų

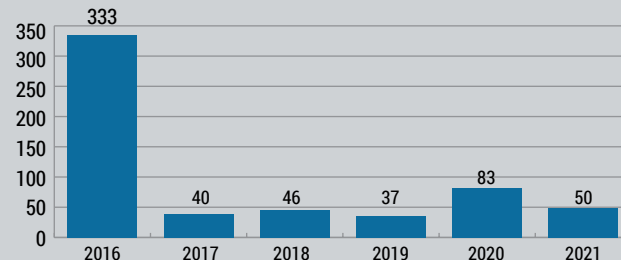
Valdžia tendencingai ketvirtą ketvirtį išleidžia daugiau pinigų reprezentacijai, transportui, kvalifikacijos kėlimui ir ekspertams. Tai parodo norą išnaudoti neišleistus pinigus, tik klausimas, ar efektyviai?

■ I ketvirtis ■ II ketvirtis ■ III ketvirtis ■ IV ketvirtis

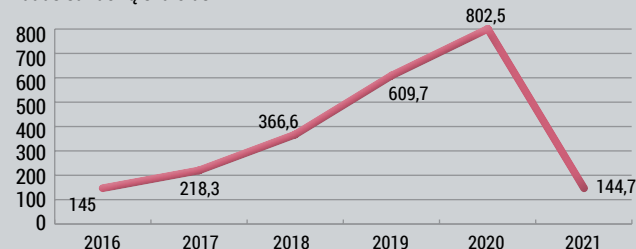
Šaltinis – Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetas, 2022

VIDAUS SANDORIŲ SKAIČIUS IR VERTĖ MAŽĖJA

Vidaus sandorių vertė (mln., eurų)

Vidaus sandorių skaičius

Vidaus sandoriai – pirkimai, kai perkančioji organizacija (pvz. savivaldybė) neskelbdama viešojo pirkimo sudaro prekių ar paslaugų pirkimo sutartis su savo kontroliuojamomis įmonėmis arba organizacijomis. 2020 m. vidaus sandorių skaičius ir jų vertė didėjo, o 2021 m. krito.

Kokios vidaus sandorių pasekmės?

- Vidaus sandoriai mokesčių mokėtojams 2021 m. kainavo mažiau;
- Savivaldybės įmonės gavo mažiau užsakymų be konkurso;
- Iš rinkos, tikėtina, išstumiami mažiau konkurentų.

Šaltinis – Viešųjų pirkimų tarnyba, 2021.

**Norėdami grąžinti
valstybės skolą,
kiekvienas iš
mūsų kasdien
visus metus
turėtume atiduoti**

po 24 eurus